

ПРИКАЗИ И ОЦЕНЕ

Приказ књиге: **Уважавање различитости у функцији позитивног развоја деце и младих**

Уреднице:

Рајка Ђевић и Николета Гутвајн, Година издања: 2018.

Издавач:

Институт за педагошка истраживања, Београд

Недавно је у издању Института за педагошка истраживања објављена књига *Уважавање различитости у функцији позитивног развоја деце и младих*, чије су уреднице Рајка Ђевић и Николета Гутвајн. Реч је о књизи која се бави важном и сложеном темом имплементације инклузивног образовања. Књига даје широк, интердисциплинарни и интегративни приступ изучавању инклузије у образовању имајући у фокусу позитивни развој деце и младих.

Живот у савременом друштву суочава нас са многим дилемама и изазовима. Једна од дужности целокупног друштва је да се обезбеде могућности свој деци да развијају све своје таленте и капацитете тако што ће се уважавати и неговати њихова права и потребе. Истраживачка „лична једначина“, која је водила ауторе ове књиге изложена је у следећем наводу: „Релевантност и значај приступа за развој инклузивне праксе је у истицању вредности и веровања које наглашавају: уважавање различитости индивидуа, породица и друштвених и културних заједница; уважавање социјалне правде; веровање да свака млада особа има личне снаге/потенцијале, а свако друштво ресурсе/изворе помоћи да унапреди развој младих; веровање да свака млада особа има право на срединске изворе помоћи неопходне за њен позитивни развој“ (Половина, 2018:20).

Имајући у виду значај образовања у савременом свету, несумњиво је да формални систем образовања има значајну улогу у том процесу тако што обезбеђује знања и вештине који су потребни појединцима за функционисање у друштву. Једнак приступ квалитетном образовању свих чланова друштва без обзира на њихове способности, етничко или социјално порекло императив је сваког друштва. Због тога је инклузивно образовање значајно јер излази у сусрет потребама све деце тако што им омогућава да уче и развијају своје потенцијале. На тај начин, инклузивно образовање омогућава свима да уче о различитостима, да их прихватају и поштују. Разлике престају да буду препреке, док образовне установе, а затим и читаво друштво постају боље место по мери свих њених чланова. Због тога аутори ове књиге инсистирају на уважавању различитости као значајног услова инклузивног друштва, којим инклузија престаје да буде правна обавеза и постаје начин функционисања. Увођење инклузивног образовања представља сис-

темску трансформацију школе и представља једини пут ка унапређивању квалитета и доступности образовања.

Иако је на пољу инклузије и поштовања људских права последњих деценија доста тога урађено у Србији и региону, аутори ове књиге се слажу да је у пракси инклузија још увек идеал којем треба тежити јер и даље постоје препреке у реализацији једнаких образовних могућности за сву децу. С једне стране, правна регулатива и образовне политике истичу правна и етичка начела којима се поштују права, интегритет и идентитет свих појединаца, а с друге стране, примена ових начела и принципа у устаљену, сурову свакодневицу школе, локалне заједнице и глобалног друштва каска и доживљава поразе. Због тога је потребно сагледати проблеме и отпоре с којима се суочавају актери у току примене инклузивне праксе. Имајући то на уму, кључно питање ове књиге је како организовати и унапредити стање инклузивног образовања тако да омогући деци и младима да развијају своје личне потенцијале и остваре позитивне развојне исходе. Стога, књига није трактат о теоријским становиштима о предностима инклузивног образовања, које су неоспорне. Ова књига се бави стварним проблемима и дилемама тако што је дат глас актерима и имплементаторима инклузије. Упитани су реализатори инклузије о својим свакодневним проблемима, страховима и стрепњама. Истраживачи су чули њихова размишљања и идеје о унапређивању праксе и на основу њих су предложили препоруке.

Зборник радова је обима 218 страница. Структурно, књига *Уважавање различитости у функцији позитивног развоја деце и младих* састоји се од једанаест текстова аутора који се фокусирају на различите аспекте реализације инклузивног образовања. Представљени радови су груписани у четири тематске целине: општи теоријски и правни оквир разматрања инклузивног образовања – иновациони потенцијали; емпиријске анализе иницијалног образовања, компетенција и односа наставника и васпитача према инклузивном образовању; емоционални и социјални аспекти партиципације ученика са сметњама у развоју у редовним школама и инклузија у интеркултуралном контексту.

У уводном раду *Парадигма позитивног развоја: могућности иновирања у пракси инклузивног образовања*, Нада Половина анализира кључне појмове парадигме позитивног развоја младих, у оквиру којег се истиче значај средине као позитивног фактора за развој потенцијала деце и младих. У раду *Правно регулисање инклузивног образовања у Србији и појединим земљама у региону*, Данило Рончевић и Александар Антић дају анализу правног оквира инклузивног образовања Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе. Аутори примећују да постоји јаз између правне регулативе и њене примене у пракси у свим посматраним земљама. У раду *Миље Вујачић, Николете Гутвајн и Јелене Станишић Инклузивно образовање у Србији из перспективе наставника основних школа* износи се значајан податак да скоро једна трећина наставника није имала обуку из области инклузивног образовања, што још једном показује раскорак између захтева који се пред наставнике постављају и потребне подршке за реализацију. У раду *Иницијално образовање васпитача и њихове професионалне компетенције за рад у инклузивном окружењу* Исидоре Кораћ, Маријане Косановић и Јасмине Клеменовић закључује се да је неопходно увести знатне концепцијске и организационе промене у систем иницијалног образовања васпитача. Наташа Влах и Сања Грбић у раду *Како наставници у Хрватској процењују социјалну праксу у поучавању ученика са тешкоћама у понашању* наводе да наставници најчешће примећују похваљивање и подстицање деце са проблемима у понашању, док мање користе праксу свеобухватне мотивације, а посебно ретко примећују праксу прилагођеног вредновања.

У раду Јелене Стевановић, Емилије Лазаревић и Јадранке Милошевић *Писано изражавање: компетенције ученика са сметњама у развоју у разредној настави* истиче се да наставници сматрају да ученици са сметњама у развоју треба да овладају основним нивоом знања у оквиру Стандарда за крај првог циклуса обавезног образовања за предмет Српски језик. У раду *Социјална прихваћеност ученика са сметњама у развоју у нижим разредима редовне основне школе* Рајка Ђевић долази до закључка да су ученици са сметњама у развоју несумњиво мање прихваћени, имају слабији социјални статус и мање пријатељстава у својим разредима у односу на своје вршњаке који немају сметње у развоју. Бранислава Поповић-Ћитић и Лидија Буквић у раду *Процена развојних предности ученика са сметњама у емоционалном и социјалном развоју* закључују да ученици са тешкоћама у емоционалном и социјалном развоју имају у мањој мери остварене развојне предности него њихови вршњаци код којих се не манифестују симптоми емоционалних и бихевиоралних проблема. Рад *Квалитет односа васпитача и деце са сметњама у развоју* Милане Рајић и Иване Михаић показује да васпитачи који показују позитивнија уверења о детету са сметњама у развоју и који себе виде као компетентније и мотивисаније за рад са њима имају квалитетнији однос с децом са сметњама у развоју. У раду *Етнокултурална емпаџија средњошколаца у културолошки разноврсној средини као механизам јачања позитивних ставова према различитим етничким групама* Тијана Јокић Зоркић закључује да постоји умерено развијена етнокултурална емпатија и мала социјална дистанца између ученика који припадају различитим етничким групама у школама Рашког округа. Сања Грбић, Сара Ристић и Марко Томашевић у раду *Унапређивање програма неформалног образовања младих Рома из нехигијенских насеља: уважавање социокултурних и образовних специфичности* истичу да за ромске ученике постоје препреке и потешкоће у укључивању у формално и неформално образовање.

Вредност овог научног зборника радова о овој научно и друштвено значајној теми вишеструка је и представља богат допринос различитим научним областима. Имајући у виду важност питања која се постављају, као и препоруке које су понуђене, ова књига је корисна свим важним актерима за конципирање и имплементацију инклузије у школама. Значајна је као извор препорука и „глас разума“ креаторима образовних политика. Затим, књига заслужује топлу препоруку истраживачима и практичарима који се баве образовањем и посебно позитивним развојем функционално вредних понашања деце и младих. Такође, ова књига је незаобилазна литература за студенте различитих области: психологије, педагогије, дефектологије и социологије јер нуди интегративни и интердисциплинарни приступ проблему инклузивног образовања. Због своје оријентисаности на проблеме који се јављају у практичном раду, књига је посебно значајна садашњим и будућим васпитачима и наставницима. Најзад, због актуелности теме, богатства емпиријских резултата и препорука, јасног и пријемчивог стила, ова књига је занимљиво штиво широј читалачкој публици.

Драгана Гундоган
Институт за педагошка истраживања

Примљено 14. 11. 2018.
Прихваћено за штампу 14. 04. 2019.